

MONOGRAFIA

Redakcja Aneta Sapińska-Śliwa

Wiercenia geotermalne

Doświadczenia techniczne i technologiczne

Autorzy:

Aneta Sapińska-Śliwa

Tomasz Wiglusz

Michał Kruszewski

Tomasz Śliwa

Tomasz Kowalski

Wydawnictwo Fundacji "Wiertnictwo-Nafta-Gaz, Nauka i Tradycje" oraz Laboratorium Geoenergetyki AGH

Laboratory of Geoenergetics book series vol. 3

Kraków 2017

Recenzent: Prof. dr hab. inż. Stanisław Dubiel

Redakcja: Aneta Sapińska-Śliwa

Autorzy: Aneta Sapińska-Śliwa, Tomasz Wigłusz, Michał Kruszewski, Tomasz Śliwa, Tomasz Kowalski

Afiliacje autorów:

Aneta Sapińska-Śliwa, AGH Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie, Wydział Wiertnictwa, Nafty i Gazu, Katedra Wiertnictwa i Geoinżynierii, Laboratorium Geoenergetyki, al. Mickiewicza 30, 30-059 Kraków, tel. +48 12 617 22 13, email: ans@agh.edu.pl

Tomasz Wigłusz, Laboratorium Geoenergetyki WWNiG AGH, al. Mickiewicza 30, 30-059 Kraków, tel. +48 600 390 238, email: t.wiglusz@gmail.com

Michał Kruszewski, Department of Advanced Drilling Technologies at International Geothermal Centre Bochum, Lennerhofstraße 140, 44801 Bochum, Germany, e-mail: michal.kruszewski@hs-bochum.de, tel.: +49 176 356 188 30

Tomasz Śliwa, AGH Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie, Wydział Wiertnictwa, Nafty i Gazu, Katedra Wiertnictwa i Geoinżynierii, Laboratorium Geoenergetyki, al. Mickiewicza 30, 30-059 Kraków, tel. +48 12 617 22 17, email: sliwa@agh.edu.pl

Tomasz Kowalski, AGH Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie, Wydział Wiertnictwa, Nafty i Gazu, Katedra Wiertnictwa i Geoinżynierii, Laboratorium Geoenergetyki, al. Mickiewicza 30, 30-059 Kraków, tel. +48 12 617 37 75, email: tkowal@agh.edu.pl

Drukarnia: NOVA SANDEC, Nowy Sącz ul. Lwowska 143, 33-300 Nowy Sącz, www.novasandec.pl

ISBN 978-83-65196-75-0

Monografię zrealizowano w ramach badań statutowych na Wydziale Wiertnictwa, Nafty i Gazu AGH Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie, nr umowy AGH 11.11.190.555.

Published by Drilling, Oil and Gas Foundation (www.nafta.agh.edu.pl)
and Geoenergetics Laboratory (www.geotermia.agh.edu.pl)

Laboratory of Geoenergetics book series, vol. 3

Kraków 2017

Spis treści

Streszczenie	7
Abstract	9
Od Redaktora.....	10
Wprowadzenie	11
Rozdział 1.....	13
Podstawy organizacji i zarządzania wierceniami geotermalnymi.....	13
1.1. Przygotowanie dokumentacji oraz uzyskiwanie pozwoleń.....	14
1.2. Zarządzanie projektem wiertniczym	15
1.2.1. Umowa pod klucz.....	15
1.2.2. Umowa w oparciu o stawkę dzienną	17
1.2.3. Umowa w oparciu o stawkę dzienną wynajmu urządzenia wiertniczego	18
1.2.4. Nadzór inwestorski – wiertniczy	18
1.2.5. Specyfikacja urządzenia wiertniczego do wykonania otworu geotermalnego	19
Rozdział 2.....	21
Dotychczasowe wiercenia geotermalne w Polsce	21
2.1. Mszczonów	27
2.2. Pyrzyce	29
2.3. Uniejów.....	32
2.4. Stargard	37
2.5. Poddębice	42
2.6. Skierniewice.....	43

2.7. Toruń.....	47
2.8. Lidzbark Warmiński	50
2.9. Trzęsacz.....	51
2.10. Poręba Wielka.....	52
2.11. Poronin	53
2.12. Geotermia Podhalańska	55
2.13. Pozostałe.....	62
Rozdział 3.....	67
Techniki wiertnicze w geotermii	67
3.1. Wiercenia obrotowe.....	72
3.1.1. Montaż i pozycjonowanie urządzenia wiertniczego.....	73
3.1.2. Przygotowanie systemu płuczkowego i płuczki	74
3.1.3. Odizolowanie wierzchniej warstwy gleby.....	75
3.1.4. Wiercenie otworu	76
3.1.5. Wyciąganie przewodu wiertniczego	78
3.2. Wiercenia udarowo-obrotowe	78
3.2.1. Charakterystyka metody dolnego młotka	79
3.2.2. Praktyczny przykład zastosowania metody dolnego młotka.....	82
3.3. Wiercenie z równoczesnym rurowaniem otworu	84
3.4. Wiercenia z zastosowaniem przewodu giętkiego	87
3.4.1. Technika wiercenia	88
3.4.2. Technologia wiercenia	91
3.5. Wiercenia ukośne	93
3.5.1. Konstrukcja otworowych wymienników ciepła GRD	93
3.5.2. Proces wykonywania otworów GRD.....	95
3.6. Wiertnica „antysmogowa”	101

3.7. Wiercenia okrętne - termopale	103
3.8. Wiercenia wielkośrednicowe.....	106
3.9. Wiercenia zestawem top drive i wgłębny silnikiem hydraulicznym	107
Rozdział 4.....	108
Przegląd dotychczasowych doświadczeń w zakresie technologii wiertniczych i wyposażenia otworów	108
4.1. Dobór narzędzi wierzących.....	116
4.2. Celowość stosowania otworów kierunkowych w geotermii.....	117
4.3. Konstrukcje otworów	127
4.3.1. Rury okładzinowe.....	130
4.3.2. Celowość zastosowania włókna szklanego w otworach geotermalnych	132
4.3.3. Płuczki wiertnicze w technologii wiercenia otworu i dowiercania do złoża.....	139
4.3.4. Kolmatacja otworów geotermalnych.....	140
4.3.5. Zaczyny uszczelniające przy cementowaniu otworów	141
4.3.6. Celowość stosowania pomp głębinowych	143
4.3.7. Metody poprawy przepuszczalności skał w strefie przyotworowej.....	144
Rozdział 5.....	146
Wiercenia geotermalne na Islandii	146
5.1. Dobór parametrów mechanicznych oraz hydraulicznych	146
5.2. Dobór narzędzi wiertniczych	148
5.3. Technologie rdzeniowania otworów	154
5.4. Wiercenia kierunkowe.....	156
5.5. Konstrukcje otworów geotermalnych	157
5.6. Materiał rur okładzinowych oraz połączenia	163
5.7. Głowice przeciwerupcyjne oraz produkcyjne.....	163
5.8. Materiały kompozytowe.....	165

5.9. Płuczka wiertnicza	165
5.10. Cementowanie otworu.....	168
5.11. Techniki dowiercania do stref produkcyjnych.....	170
5.12. Przewód wiertniczy.....	171
5.13. Pompy produkcyjne	171
5.14. Techniki stymulacji otworów geotermalnych	173
Rozdział 6.....	176
Wiercenia geotermalne w Niemczech	176
6.1. Płytkie zasoby geotermalne.....	176
6.2. Głębokie zasoby geotermalne	179
Literatura	186